

SAT POVIJESTI U MUZEJU KRAPINSKIH NEANDERTALACA

Slavica Ćosić, nastavnica
mentorica povijesti
OŠ "Vladimir Nazor", Čepin

Sažetak: Članak govori o izvedbi sata povijesti u Muzeju krapinskih neandertalaca s učenicima 5., 6. i 7. razreda Osnovne škole "Vladimir Nazor", Čepin. Cilj izvanučionične terenske nastave jest učenje otkrivanjem u neposrednoj životnoj stvarnosti. Rad izvan učionice potiče učenika na veću motivaciju, aktivnost, istraživanje, otkrivanje novoga i međusobnu suradnju. Prikazana je neposredna tehnička i nastavna priprema učitelja za posjet muzeju u 6 koraka te evaluacija u školi na sljedećem satu povijesti.

Ključne riječi: muzej, kulturna baština, neandertalac, Krapina, paleolitik, evaluacija.

Uvod

Izloženim artefaktima muzeji oživljavaju ljudsku povijest, oslikavaju živote pojedinaca i grupe u određenom vremenu i prostoru, pričaju o svakodnevnom životu, običajima, tradiciji. U njima se mogu prepoznati mnoge zaboravljene ideje i vještine, kao i odnosi među ljudima.

Zornost je najveća pedagoška vrijednost muzeja. Percipirajući predmete iz prošlosti, učenici vizualiziraju povijest čovjeka i njegovog rada. Metodom promatranja u muzeju uspostavlja se estetski odnos učenika prema predmetu.

Terenski je rad posebno vrijedan jer je u njemu izražen interdisciplinarni pristup, tj. uporaba znanja različitih predmeta u nastavi.

Uči se bolje kada se učenje nadograđuje na predznanje i iskustva jer dopušta povezivanje onoga što već znamo s novim informacijama koje treba naučiti.

Neposredna priprema učitelja i učenika za posjet muzeju

Učenici obično ne smatraju posjet muzeju dijelom nastave, pogotovo ako ne znaju cilj i zadatak posjeta. Da bi posjet muzeju bio uspješan i koristan,

treba ga planirati i učenike za posjet pripremiti. U suprotnom, "posjet muzeju neće biti više od ugodnog izleta s vrlo malom edukativnom vrijednošću".¹

Svakako prije odlaska u muzej povesti **razgovor s učenicima** kako bi svladali i prihvatili norme ponašanja u toj kulturnoj ustanovi.

Neposredna priprema za posjet muzeju ima tehnički i nastavni dio. **Tehnički je dio** najlakše izvesti (saznati radno vrijeme muzeja, cijenu ulaznice, vrijeme posjeta, vrijeme polaska i povratka autobusa, utvrditi vrstu i nositelja aktivnosti), dok se u **nastavnom dijelu** pripreme određuju odgojno-obrazovni zadaci, oblici i metode rada.

Naš posjet Muzeju krapinskih neandertalaca prošao je ove korake:

1. Odrediti ciljeve posjeta
2. Izrada radnih listića
3. Razgledavanje Muzeja
4. Kratko ponavljanje i provjera stečenog znanja putem radnih listića
5. U školi evaluirati boravak i rad učenika u Muzeju
6. Izrada plakata (postera), panoa ili prezentacije.

1. Odrediti ciljeve posjeta:

- a) Što se posjetom želi postići? (upoznavanje muzeja kao institucije i mjesta bogatog povijesnim izvorima uz proširivanje znanja o krapinskom pračovjeku)
- b) Što se djeci želi pokazati? (cijeli postav Muzeja i nalazište na Hušnjakovu brdu)

2. Izrada radnih listića sa zadacima prije posjete muzeju, za vrijeme posjete i poslije posjete zadatak je učitelja, a može i u suradnji s muzejskim pedagogom, što kod mene nije bio slučaj zbog velike udaljenosti Osijeka i Krapine.

Prije posjete dobili su listić sa zadacima da napišu sve *što znaju o Krapini i što bi željeli saznati u Muzeju*. Znajuu samo ono što su učili na satu povijesti i to je dovoljno za 5. razred: Dragutin Gorjanović Kramberger istraživao je na Hušnjakovu brdu; ondje je poznato nalazište pračovjeka u Hrvatskoj; pronađene su kosti neandertalaca; ove je godine otvoren novi muzej. Malo su maštovitiji u željama što bi sve željeli saznati, tj. što ih najviše zanima. Prije svega je to izgled: kako su živjeli, izgledali, sporazumijevali se, odijevali, čime su se hranili; je li neandertalac postao od majmuna; kako su izgledale prapovijesne životinje u Krapini; kakvo je tada bilo vrijeme; kako su dresirali životinje. Hrabriji bi voljeli ući u špilju krapinskog čovjeka.

Šestaši znaju da nalazište pripada starijem kamenom dobu (paleolitiku) i da je jedno od najbogatijih u Europi. To su sve znali i u 5. razredu, ništa sami

¹ Stradling, 2003.; *Povijest u nastavi*, br. 1, str. 56.

nisu novo saznali pa će im dobro doći kratko zorno vraćanje u prošlost i proširivanje znanja. Željeli bi saznati kako je priroda tada izgledala, koje su životinje tada živjele i vidjeti kameno oružje kojim su lovili ogromne životinje te kako su se prilagođavali životnim uvjetima.

Sedmaši ponavljaju sve ono što i prethodni razredi s tim da su pojedinci Krambergera zamijenili s Gutenbergom. Rijetki su učenici na internetu pronašli podatke o Krapini – prvi put se spominje u XII. st.; u njoj se rodio i Ljudevit Gaj; e Muzej neandertalaca otvoren je 27. II. 2010.

Znakovito je što je njihovo znanje još uvijek samo ono što nauče u školi, ne produbljuju ga enciklopedijama ili drugim izvorima. Stoga je neophodno povremeno vraćati se na "davno" obrađeno gradivo, pogotovo ako imamo priliku povesti učenike u muzej i zorno prošetati prošlošću.

Svi su razredi u paru (ili samostalno zbog manjeg broja učenika) na jednom satu proradili temu *Život i kultura neandertalskog čovjeka* sa zadatkom prepričati svojim riječima i pripremiti za usmeno izlaganje:

- Izgled	- Lov
- Prehrana	- Klima i okoliš
- Odijevanje	- Govor
- Zajednica	- Liječenje
- Špilja	- Rituali
- Vatra	- Kanibalizam
- Oruđa	

Tako su svi učenici u razredu i prije posjete muzeja u Krapini dobili odgovore na većinu svojih pitanja.

Rad u muzeju

3. Razgledavanje Muzeja

Prvo smo pogledali kratak film o životu jedne mnogobrojne obitelji krapinskih neandertalaca u špilji i u lovu. Nakon toga uslijedilo je razgledavanje cijelog postava Muzeja. Skupine 3 - 4 učenika ciljano su promatrali svoje zadatke, bilježili potrebne informacije, pitali kustose i riješili svoj listić po povratku kući, prije dolaska na sat povijesti. Vodiči kroz Muzej krapinskih neandertalaca bili su nam Danijel Kralj, Irena Fućkar, Mirela Majdak i Valerija Horvat.

Analiza terenske nastave

4. Kratko ponavljanje i provjera stečenog znanja putem radnih listića

Prvo smo poslušali odgovore svih skupina koje su donijeli na svom radnom listiću. Ukupno je bilo 7 skupina sa zadacima: *O porijeklu...*, *Nacrtaj lentu vremena prateći izložbu*, *Budi kartograf*, *Kako je otkriven krapinski neandertalac?*, *Što nam "govore" kosti?*, *Iz svakodnevice (umijeća rukama)*, *Iz svakodnevice (prehrana i briga o bližnjima)*. Gotove smo zadatke dobili na Profilovoj radionici, autorice Tamare Janković, stoga sam ih ovom prigodom iskoristila.

Najuspješniji su bili učenici 7.d razreda, bez negativne ocjene, čak 20 učenika je dobilo ocjenu odličan i vrlo dobar. Neozbiljno su shvatili zadatak učenici 7. b i 7. c razreda jer se nisu sastali u skupinama i usuglasili odgovore te pripremili za izlaganje. Zadatak su odradili telefonom. Peti i šesti razredi dobili su lakša pitanja pa su na njih pozitivno odgovorili.

5. U školi evaluirati boravak i rad učenika u Muzeju

Nakon povratka u školu nužno je s učenicima porazgovarati o dojmovima, tim više što jedva čekaju iskazati svoju radost i oduševljenje. I prije postavljenog pitanja kažu da im je bilo zanimljivo, lijepo, baš *super*. Sve su ruke u zraku i čekaju izraziti svoj dojam ozarenih lica.

Odgovorit će na pitanja iz ankete, koja se nalazi u Prilozima,² za evaluaciju terenske nastave u muzeju.

Svih 137 učenika 7., 6. i 5. razreda zadovoljno je satom povijesti u Muzeju te bi svi ponovo išli vrlo rado u muzej.

Kao najljepše u Muzeju dobar dio učenika izdvaja film o životu krapinskog pračovjeka jer su se osjećali kao da su i oni bili u lovu s neandertalcima. Zatim su vidjeli njihovo umijeće i spretnost u izradi oružja i oruđa te osjećaje u brizi za bližnje – bolesne, ranjene i umrle. Filmić o Velikom prasku dočarao je Svemir i nastanak Zemlje, a replika čovjeka s bolestima prikazala je sve bolesti od kojih su ljudi u prošlosti bolovali, bolesti koje su mogli izliječiti i bolesti od kojih su umirali. Prikazivanjem postanka svijeta i pojavu čovjeka u danu od samo 24 sata shvatili smo koliko smo se kao ljudi kasno pojavili na ovom svijetu u usporedbi s ostalim bićima. Nekima se najviše svidjela evolucija od "majmuna" do homosapiensa jer kipovi vrlo slikovito i precizno prikazuju njihov izgled. Dojmio ih se led u podu koji je pucketao pod nogama kao pravi i pojavljivanje vode nakon dužeg stajanja.

6. Izrada plakata (postera), panoa ili prezentacije

Za 2 tjedna predstavili smo učenicima Škole svoje aktivnosti u Muzeju i novostečena znanja prema afinitetima učenika i razreda (sastavci o sadržaju

² Prilog 1: Anketa za evaluaciju terenske nastave u muzeju

u učionici	u muzeju	jednako
4. Bi li želio (željela) ponovo ići na sat povijesti u muzej?		
da	ne	

Prilog 2

ESEJ O MUZEJU KRAPINSKIH NEANDERTALACA

Krapina, grad u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, bila je naše odredište zbog ove godine otvorenog Muzeja krapinskih neandertalaca koji je smješten u dolini između dva brdašca, Hušnjakovog i Josipovca. Muzej se nalazi u blizini svjetski poznatog nalazišta, a smješten je tako da se ne vidi iz okoline.

Na prvi pogled Muzej je fantastičan. Izgrađen je kao vjerna kopija prave špilje sa staklenim vratima kroz koja se ulazi u veliku tamnu prostoriju. Posjedali smo i gledali vanjski prirodni krajolik iz našeg predšpiljskog prostora dok nas nije trgnuo cvrkut ptica i žuborenje vode sa zaslona špilje. Počeo je film... redale su se scene buđenja u pravoj špilji, odlazak u lov, ranjavanje, liječenje, dječja igra kamenom, kupanje u izvorskoj vodi, pripremanje hrane, izrada odjeće od životinjskog krzna, obred poslije smrti, selidba. Proživjela sam jedan dan s krapinskim praljudima i upoznala kulturu i surovi život prije više od 100 000 godina.

Vodič nas je poveo u razgledavanje Muzeja. Krenuli smo s određenim datumom: 23. kolovoza 1899.g. Tada je Dragutin Gorjanović - Kramberger primio od seoskog učitelja neke "čudne" kosti i tako je počeo istraživanje. Pored učionice, tadašnju Krapinu je dočarala "apoteka" u kojoj su se premazivale kosti da bi što duže trajale, kao i čuveno Kneippovo lječilište u koje smo i mi zavirili kroz prozorčić.

Hodajući prostorijama slušali smo o općenitom razvoju čovjeka. Gledamo Da Vincijevog Vitruvijanskog čovjeka i male kipiće koji kazuju kako neki ljudi nisu prihvaćali učenje da su potekli od majmuna. Dolazimo do tamne prostorije u kojoj se na zidovima u 3D tehnologiji prikazuju sve kosti koje su pronađene na nalazištu. Bilo ih je tisuće, točnije 5000 primjeraka. Najočuvanija lubanja s ovog nalazišta je čuvena Lubanja C ili Krapina 3 koja je obišla cijeli svijet. Original se čuva u Zagrebu bez svjetla i zraka što me podsjetilo na egipatske mumije koje su sačuvane 5000 godina. Nadamo se da će tako i "naša" Lubanja C. Prolazimo kroz mali sobičak u kojem bljeskaju munje i odjednom smo pred velikim zaslonom i početkom svih početaka - Velikim praskom. Upoznali smo evoluciju nesagledivog Svemira i postanak Zemlje prije 4,5 milijarde godina. Tu kreće naša avantura. Zamišljamo da je 4,5 milijarde godina postojanja Zemlje strpano u jedan dan. Na podu piše godina i vrijeme od 24 sata kako bismo shvatili kad se pojavio čovjek.

Ulazimo u misterij života prolazeći kroz povijesna razdoblja i ljudska shvaćanja naših početaka: vatra, zemlja, voda, zrak. Otkrivamo divovsku

molekulu DNK kao simbol zamršene logike života, prve biljke i životinje, mini verziju dinosaura Di Rexa, te dolazimo do čovjeka i vidimo kako se on postupno razvijao. Majmunica Lusi je prva uspravno hodala i kad smo saznali da je bila trudna, poneki su joj morali dodirnuti trbuščić, ali da vodič ne vidi.

Najbolji dio Muzeja je posvećen obitelji krapinskog pračovjeka. Kipovi izgledaju stvarno. Žena koja sjedi u pozadini špilje čini ti se da baš tebe gleda i imaš osjećaj da su svi živi. Oči im se sjaje jer su napravljene od pravih leća, a sve dlake koje imaju po tijelu su prave. Kada smo usporedili današnjeg čovjeka s neandertalcem, shvatili smo koliko smo različiti ili slični, zavisi što se gleda: izgled ili način života.

Nakon svega dolazi dio o ubrzanom razvoju kulture u svijetu gdje vidimo male kipiće božice plodnosti i maske, ali i "leteće" astronaute. Tu naša avantura u Muzeju završava. Nastavljamo je vani, na Hušnjakovu brijegu u pretpovijesnom Parku Krapina, na glasovitom nalazištu u pravoj polušpilji Hušnjakovo. Ovdje smo se smjeli slikati pa smo se ovjekovječili uz malobrojnu krapinsku obitelj i vatru, kao i uz rekonstrukcije tadašnjih životinja koje su nam se činile premale. Zamišljali smo ih ogromnima.

Izlet u Krapinu, da bismo vidjeli fantastičan Muzej krapinskih neandertalaca, sigurno je bio jedan od najboljih izleta do sada. Muzej je lijepo isplaniran pa smo mnogo naučili na zabavan način. Sve što smo ikada trebali znati o neandertalcu i povijesti čovjeka, naučili smo i vidjeli upravo ondje.

Sara Ćavar, 7. c

Literatura:

1. Rendić Miočević, I. (2000.), *Učenik – istražitelj prošlosti*. Zagreb: Školska knjiga
2. Stradling, R. (2003.), *Nastava europske povijesti 20. stoljeća*. Zagreb: Srednja Europa
3. Ivka Pavičić, *Muzej u nastavi*, Povijest u nastavi, br. 1, Zagreb, 2003.
4. Stradling, R., *Muzeji*, Povijest u nastavi, br. 1, Zagreb, 2003.
5. Marija Brajčić i Anđelko Mrkonjić, *Pedagoški aspekti etno-muzeja Slivno*, Život i škola, br. 1-2, Osijek, 2006.
6. Krklec Vlasta (2005.), *Život i kultura neandertalskog čovjeka*. Krapina: Muzeji hrvatskog Zagorja, Muzej evolucije i nalazište pračovjeka "Hušnjakovo" Krapina
7. Gregurić Cveniћ Edita, *Hušnjakovo novi dom dedeka Kajbumščaka*, Meridijani, br. 147, Zagreb, 2010.

HISTORY CLASS IN THE KRAPINA NEANDERTHAL MUSEUM (from practice)

Summary: The article describes the history class in the Krapina Neanderthal Museum with the fifth, sixth and seventh graders of Vladimir Nazor primary school from Čepin.

The aim of the history fieldwork is learning by discovering in the authentic environment. The outdoor classroom enhances students' motivation and involvement; it encourages exploring and discovering new experiences, as well as team work.

The paper also outlines the six-step technical and teaching preparation required for the class in the museum, as well as the overall evaluation of the visit presented on the subsequent history class.

Key words: museum, cultural heritage, Neanderthal, Krapina, Paleolithic, evaluation.

EINE GESCHICHTSSTUNDE IM NEANDERTALERMUSEUM IN KRAPINA (Facharbeit aus der Praxis)

Zusammenfassung: Die Arbeit handelt von der Umsetzung einer Geschichtsstunde im Neandertalermuseum in Krapina mit Schülern der 5., 6. und 7. Klasse der Grundschule "Vladimir Nazor" in Čepin.

Das Ziel außerschulischen Unterrichts ist Lernen durch Entdecken in unmittelbarer Lebenswirklichkeit. Die Arbeit außerhalb des Klassenzimmers fördert die Schüler zu mehr Motivation, Aktivität, Forschung, Entdeckung des Neuen und zu gegenseitiger Zusammenarbeit.

Es wird die unmittelbare technische Unterrichtsvorbereitung des Lehrers für den Museumsbesuch in sechs Schritten dargestellt, sowie die Auswertung in der nächsten Geschichtsstunde in der Klasse.

Schlüsselwörter: Museum, kulturelles Erbe, Neandertaler, Krapina, Paläolithikum, Auswertung.